

אוניברסיטת בר-אילן

מבחן בקורס: אלגברה מופשטת 1 (סמסטר קיץ)

מספרי הקורס: 88211

המרצה: מיכאל מגרל

המתרגלים: לואי פולב ודורון פרלמן

תאריך: 04.10.2011 מועד א'

פתרון:

1. א. הוכיחו את משפט Sylow 3 (הכמות של ת"ח).
הוכחה בהרצאה.

ב. תהא G חבורה מסדר 21 כך שיש בה יותר משני איברים מסדר 3. הראו כי G לא אבלית אבל פתירה.

פתרון:

$$r_7 | 3 \wedge r_7 \equiv 1 \pmod{7} \rightarrow r_7 = 1$$

$$r_3 | 7 \wedge r_3 \equiv 1 \pmod{3} \rightarrow r_3 \in \{1, 7\}$$

אבל $r_3 \neq 1$ כי יש יותר משני איברים מסדר 3, ולכן $r_3 = 7$. אבל אז חבורת 3-סילו אינה נורמלית ולכן G אינה אבלית.

פתירות נובעת מהטענה שכל חבורה מסדר pq עם p, q ראשוניים היא פתירה.

ג. חבורה G בעלת 15 אלמנטים פועלת מעל קבוצה עם 30 אלמנטים. הוכיחו או הפריכו: קיימת נקודת שבת.

פתרון:

קח חבורה G בת 30 איברים שיש בה תת חבורה $H \leq G$ בעלת 15 איברים

$$(H := \Omega_{15} \leq G := \Omega_{30} \quad \text{(למשל שורשי יחידה)}$$

$$\text{נגדיר פעולה } H \times G \rightarrow G, h * g = hg$$

2. א. נניח $Q := \{1, -1, i, j, k, -i, -j, -k\}$ חבורה בפעולת הכפל המוגדרת ע"י
 $ijk = k^2 = i^2 = j^2 = -1$.

השלימו את טבלת הכפל והוכיחו שכל ת"ח של Q היא נורמלית ב Q .

ב. מצאו תמונות אפימורפיות של Q (עד כדי איזומורפיזמים).

ג. תנו דוגמאות של 5 חבורות לא איזומורפיות עם 8 איברים.
 פתרון:

חלק מהתשובות לשאלה זו נמצאות בתרגילים הבית או תרגילי הכיתה. למשל מיון של ת"ח והעובדה שהן כולן נורמליות ב Q .

בסעיף ב. תמונות אפימורפיות של Q (עד כדי איזומורפיזמים):

$$Q, \Omega_2, \Omega_2 \times \Omega_2, \Omega_2, \Omega_1$$

מקרים של $Q/Q \cong \Omega_1, Q/\{e\} \cong Q$ טריוויאליים.

מקרה של $\Omega_2 \cong Q/H$ ברור משיקולים של משפט לגרנז אחרי שיש ת"ח (נורמלית) $H \leq Q$ עם 4 אלמנטים.

מקרה של חבורת קליין $\Omega_2 \times \Omega_2$ מתקבל משיקולים הבאים: יש רק ת"ח אחת עם 2 איברים והיא $H := \{1, -1\}$. היא נורמלית ב Q . Q/H היא חבורה עם 4 איברים.

היא אבלית ולכן יש רק 2 מקרים: ציקלית או חבורת קליין. בחבורת מנה Q/H מתקיים $[k]^2 = [i]^2 = [j]^2 = e$ לכן ב Q/H אין איבר מסדר 4. מכאן

$$Q/H \text{ איזומורפית ל } \Omega_2 \times \Omega_2.$$

בסעיף ג. התשובה היא $C_2^3, C_4 \times C_2, C_8, D_4, Q$

(D_4 לא איזומורפי ל Q לפי שיעורי בית הנ"ל)

3. א. תנו דוגמה של מונואיד $(X, \cdot)$ עם 8 איברים כך שלא קיימת חבורה המכילה את $(X, \cdot)$ כחת מבנה.

פתרון: למשל המונואיד $(\mathbb{N}, \cdot)$ לא יכול להיות תת מבנה של חבורה היות ולא מתקיים בו חוק הצמצום (למשל...)

ב. נגדיר פונקציה $f: \mathbb{N} \rightarrow \mathbb{N}, f(n) = 3n$. הוכיחו שבמונואיד $(\mathbb{N}, \cdot)$ $Map(\mathbb{N}, \mathbb{N})$

איבר f הוא הפיך רק מצד אחד.

פתרון: הפיכה מצד שמאל וההפכית שלה היא כל $g: \mathbb{N} \rightarrow \mathbb{N}$ המקיימת

$$g(3n) = n \quad \forall n \in \mathbb{N}. \text{ קל לראות שמתקיים } g \circ f = Id. \text{ קח למשל}$$

$$g: \mathbb{N} \rightarrow \mathbb{N}, g(n) = [n] \text{ "חלק שלם"}$$

מצד שני, נראה ש- f אינה הפיכה מימין. נניח בשלילה שכן, משמע קיימת פונקציה h כך ש- $f \circ h = Id$. אך קל לבדוק (וגם ידוע מבידידה) כי אז f היא פונקציה על. זאת סתירה, שכן לא קיים $n \in \mathbb{N}$ כך ש- $f(n) = 1$.

ג. הוכיחו את משפט Euler על החזקות ובאמצעות המשפט פתרו את המשוואה

$$127^{301} x \equiv 2011 \pmod{99}$$

פתרון: הוכחה למשפט אוילר – בהרצאה.

הפתרון לתרגיל: שימוש במשפט אוילר: $x = 40$.

4. א. הראו שחבורה סופית היא מסדר זוגי אם ורק אם קיים בה איבר מסדר 2. פתרון: כיוון ראשון: אם החבורה מסדר זוגי אזי לפי משפט קושי קיים בה איבר מסדר 2. כיוון שני: אם קיים איבר מסדר 2, אזי לפי משפט לגרנז' סדר החבורה חייב להיות זוגי.

ב. מצאו את כל המונומורפיזמים $f: U_{10} \rightarrow \mathbb{C}^*$.

פתרון: $U_{10} = \{[1], [3], [7], [9]\}$ ו- $[3]$ הוא היוצר שלה והוא מסדר 4. יש לשלוח אותו לאיבר מסדר 4 בתוך $\mathbb{C}^*$. זה קובע חד-משמעית את המונומורפיזם כי U_{10} ציקלית. אבל שימו לב- $\{z \in \mathbb{C}^* : \|z\| = 1\} \cong T$. יש במעגל היחידה בדיוק שני איברים מסדר 4 $\{i, -i\}$ ולכן יש שני מונומורפיזמים כאלה.

ג. הוכיחו שסכום ישר $\mathbb{Z}_m \oplus \mathbb{Z}_n$ הוא חבורה ציקלית אם ורק אם $(m, n) = 1$. פתרון: הוכחה בהרצאה עבור $\mathbb{Z}_m \times \mathbb{Z}_n$. קח בחשבון ש $\mathbb{Z}_m \oplus \mathbb{Z}_n \cong \mathbb{Z}_m \times \mathbb{Z}_n$.

5. א. חבורה S_6 פועלת מעל חבורה A_6 על ידי הצמדות. נמקו מדוע הפעולה מוגדרת היטב ומצאו את מספר המסלולים של הפעולה $S_6 \times A_6 \rightarrow A_6$.

פתרון: הפעולה מוגדרת היטב שכן $A_6 \triangleleft S_6$.

מספר המסלולים הוא מספר מחלקות הצמידות של A_6 .

מספר טיפוסים ששיכים ל A_6 .

בס"ה מספר טיפוסים שווה למספר חלוקות של 6 (משמאל נסמן את הזוגיות של הטיפוס)

+	6
-	5+1
+	4+2
-	4+1+1
+	3+3

$$\begin{array}{r}
- \quad 3+2+1 \\
+ \quad 3+1+1+1 \\
- \quad 2+2+2 \\
+ \quad 2+2+1+1 \\
- \quad 2+1+1+1+1 \\
+ \quad 1+1+1+1+1+1
\end{array}$$

בס"ה 11, מהם יש 6 זוגיים. לכן התשובה (מספר מסלולים) שווה 6.

ב. כמה איברים מתחלפים עם $a = (3, 5, 1, 6)$ בחבורה S_8 ?

פתרון: אנו מחפשים: $|Stb(a)| = |\{b \in S_8 : bab^{-1} = a\}| = |\{b \in S_8 : ba = ab\}|$ (הגודל

של המייצב ביחס לפעולת ההצמדה). $|Stb(a)| = \frac{|S_8|}{|S_8 * a|}$. כאשר $|S_n * a|$ הוא גודל

מחלקת הצמידות של a . $S_n * a$ מכילה את כל המחזורים מאורך 4, ויש $\frac{\binom{8}{4} 4!}{4}$

$$\text{כאלה. לכן: } |Stb(a)| = \frac{|S_8|}{|S_8 * a|} = \frac{8!}{\frac{\binom{8}{4} 4!}{4}} = 96$$

ג. תהא G חבורה מסדר 28. הוכיחו:
(a) קיימת תת חבורה 7-סילו נורמלית.

(b) אם G לא אבלית אזי $|G'| = 7$.

(c) אם G לא אבלית ויש לה תת חבורה נורמלית מסדר 2, אזי $G/Z(G) \cong D_7$.

פתרון של ג' בתרגול 8.

שאלת הבנוס: (5 נקודות)

בניח $F(a, b)$ מסמן חבורה חופשית מעל קבוצה $\{a, b\}$. הוכיחו שלכל חבורה סופית G קיימת ת"ח $X \leq F(a, b)$ ות"ח נורמלית $X \triangleleft H$ כך ש G איזומורפית ל X/H .

הוכיחו גם שקיימת חבורה סופית G כך שהיא לא איזומורפית לחבורת מנה של $F(a, b)$.

פתרון: (החלק הראשון) לפי משפט קיילי חבורה G איזומורפית לתת חבורה $G_0 \leq S_n$ כאשר $|G| = n$. ז"א מספיק להוכיח את הטענה עבור G_0 .

ידוע שקיימים $\alpha, \beta \in S_n$ כך ש $\langle \alpha, \beta \rangle = S_n$. לכן קיים אפימורפיזם

$f: F(a, b) \rightarrow S_n$. מכאן קיים גם אפימורפיזם $G_0 \rightarrow f^{-1}(G_0) := X$. לפי משפט

האיזומורפיזם הראשון נקבל $X/H \cong G_0$.

(החלק השני)

אם G חבורת מנה של $F(a, b)$ אז קיים אפימורפיזם $h: F(a, b) \rightarrow G$. אזי

$\langle h(a), h(b) \rangle = G$. נקבל $\text{rank}(G) \leq 2$. כעת מספיק לקחת G סופית עם

$\text{rank}(G) > 2$. למשל $G := \Omega_2^3$.